



Beszámolók ◦ Szemlék ◦ Közlemények

KÖZLEMÉNYEK

Allamfői megnyitó-beszéd az IFLA 46. konferenciáján

1980. augusztus 18–23. között *Manilában* (Fülöp-szigetek) tartották az IFLA 46. konferenciáját. A rendezőség először választott fejlődő országot a konferencia színhelyéül. A megnyitót *F. E. Marcos*, a Fülöp-szigetek elnöke tartotta 50 ország 1250 résztvevője jelenlétében.

Az elnök megnyitó beszédét néhány személyes mozzanattal kezdte: utalt arra, hogy a könyv szeretete, használata és megbecsülése egyetemi évei óta központi helyet foglal el életében. Írott művek elpusztítása számára mindig megbocsáthatatlan bünt jelent. Saját magát úgy tekinti, mint az ún. harmadik világ tudásszomjának szimbólumát, mint aki az ismeretekkel együtt a szabadságot is megszerezheti. Örömmel konstatálta, hogy a Fülöp-szigetektől kezd eltűnni az írástudatlanság. A lakosság kb. 10%-a ugyan még analfabéta, de a főváros, Manila már 100%-osan írástudónak mondható.

Az elnök beszédében hangsúlyozta, hogy a Fülöp-szigeteki Köztársaság számára igen jelentős tény az, hogy a könyvtárosok és az információs szakemberek konferenciájának vendéglátó országa lehet. A konferencia témája, a „*Globális információcsera a jobb, tökéletesebb nemzetközi megértés és együttműködés érdekében*”, a fejlődő országok számára azt is jelenti, hogy a problémákkal komolyan szembe kell nézni. Hisz mindenki leghőbb vágya az emberi méltóság, szabadság, egyenlőség és igazság elérése és biztosítása. Ez pedig csak a néptömegek őszinte és teljes tájékoztatásával érhető el. Köszönőtét fejezte ki az IFLA és az Unesco kezdeményezéseinek, amelyek ma már a gyakorlatban is megvalósuló technológiákká fejlődtek.

A jelenlegi politikai helyzetben semmiféle labilitás nem jelent akkora veszélyt, mint éppen az információcsera hiányából fakadó egyenlőtlenség és az új ismeretek, felfedezések közreadásának elmaradása. A tudás a történelem jelen stádiumában a népek felszabadulásának a kulcsa. Az ipari országokban a tudás „információrobbanás, információs rendszerek és tudományok” formájában jelenik meg.

A kommunikációs technikák fejlődése MacLuhant arra a megállapításra készíti, hogy az egész világ nem más, mint egy „*világszínvonalon álló falu*”. Marcos elnök a harmadik világban élők milliói nevében mégis azt jelentette ki, hogy számukra az információrobbanás és a tudás bősége nem érzékelhető. Inkább az ismeretek tragikus hiányáról kell beszélnie, s a világszínvonal elérése csak álom, melyet szeretnének megközelíteni. Mindezek hangsúlyozását azért tartja fontosnak, hogy felhívja a figyelmet az információellátottság nagy sötét foltjaira. A fejlődő országok szükségét érzik a hatékonyabb új technológiáknak és ismereteknek, amelyekkel legyőzhetik gazdasági és szociális lemaradásukat.

A fejlett országok számára az információ univerzális forrás. Az ismeretek megszerzéséhez mindenkinek joga van. De mindaz, ami az információ megszerzésével, cseréjével elérhető, csak a világ kis részére érvényes és jellemző. Az információ hiánya az egyenlőtlen társadalmi fejlődésben is megmutatkozik. A harmadik világ számára a jövőt és az élet értelmét saját kis településeinek világa határozza meg. Az emberi életről alkotott felfogásuk ugyanolyan meddő, mint kiszáradt földjük. Ezen a helyzeten változtatni csak úgy lehet, ha a fejlett országok minél hamarabb hajlandók megosztani az új ismereteket a harmadik világgal is. Ezért nagy jelentő-

segíti az Unesco és a nemzetközi szervezetek erőfeszítése az információcsere, a technológiaátadás és a közös vállalkozások létrehozása érdekében.

A fejlett országok technikai színvonala rendkívül magas. Ezt a technikát a könyvtárakban is alkalmazni kell, mert csak akkor tudnak feladataiknak megfelelni. A könyvtár ugyanis, mint hagyományos információközvetítő, nagyon fontos szerepet tölt be. *A könyvtár könyvtárosok, olvasók nélkül csak óriási raktár lenne, a nagy szerzők eszméinek a temetője.* Az emberek teszik élővé a könyvtárat. Hogy az információt cserélni lehessen, ahhoz viszont közös nyelvet kell használni. A hibás kommunikáció miatt az egész emberi társadalom szenved. Hatékonyan élni azt jelenti, hogy megfelelő információval rendelkezni. A könyvtár nemcsak információs központ, nemcsak az olvasók szellemi felfrissülését szolgálja, de módjában áll az emberiséget az éhségtől, szegénységtől és az elzártságtól is megmenteni. A rendezett információ az egyéni és kollektív tudat befolyásolására is képes. A tudás olyan hatalom, melyet a jóra és a rosszra egyformán fel lehet használni.

Hogy milyen mértékben kell a könyvtárnak az információ- és ismeretátadás révén társadalmi és morális kérdéseket érintenie, az vita témája lehet. Az azonban bizonyos, hogy a múlthoz képest aktívabban kell a társadalmi kérdésekkel foglalkoznia. A tudományos és műszaki információ területén az autarkia nem reális politika. A világszínvonalon történő szabad információcsere minden információs szakember és intézmény aktív részvételét kívánja meg. *A könyvtárosi tevékenység értelmezését mélyíteni kell és irányelveit ki kell szélesíteni.* A könyvtárnak segíteni kell abban a folyamatban, mely az emberiség érdekeit szolgálja. Ennek célja az emberi, szellemi értékek és a természetes jogok támogatása. Ezeket az értékeket és jogokat biztosítani kell a nemzeti kultúra felemelésének és az emberi törekvések megértésének az útján.

/Allocution du President Marcos à la séance d'ouverture de la 46ème Conférence Générale de la Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires et de Bibliothèques le 18 août 1980. Unesco-kézirat, 10 p./

(Csengődy Lászlóné)



ISI adatbázisra alapozott számítógépes információs szolgáltatás az MTA Könyvtárában

1980. március 10-én a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának (MTAK) Informatikai és Tudományelemzési Kutatási Főosztályán hivatalosan fogadták az

ISI (Institute for Scientific Information, USA) három vezető szakemberét, akik abból a célból jártak Budapesten, hogy segídjenek az MTAK új, ISI adatbázisokra épülő információs szolgáltatásának elindításában. A szolgáltatások ismertetése előtt néhány szót az előzményekről.

MÁRTA FERENC-nek, az MTA akkori főtitkárának kezdeményezésére 1977-ben RÓZSA GYÖRGY, az MTAK főigazgatója MORTON V. MALIN-hoz, az ISI elnökhelyetteséhez intézett levelében az SCI (Science Citation Index) mágnesszalagok egy évfolyamának beszerzési lehetősége iránt érdeklődött, amelynek alapján informatikai és tudományelemzési tanulmányokat végeznének. Az SCI interdiszciplináris adatbázis, amely a természet-, élet- és orvostudományok, továbbá a műszaki tudományok vezető folyóiratait dolgozza fel. A mágnesszalagok megérkeztek, és tanulmányozásuk után az MTA képviselői a korábbi évekre visszamenő anyag iránt is érdeklődést mutattak.

1977 végén, ugyancsak az MTAK felkérésére MALIN és HENRY SMALL, az ISI kutatási igazgatója az Akadémia épületében előadást tartottak az SCI adatbázisról és az ISI tudományelemzési tevékenységéről. Az előadások közötti beszélgetések során szóba került az ISI számítógépes szolgáltatásainak lehetséges átvétele, amelynek alapján az MTAK különféle szolgáltatásokat, főleg szelektív információterjesztést és retrospektív keresési lehetőséget nyújtana egyrészt az MTA tagjai és személyzete, másrészt az MTA intézetek kutatói számára. Két lehetőség került szóba: az ASCA (Automatic Subject Citation Alert) elnevezésű, egyéni keresőprofilokra épülő SDI-szolgáltatás és az ASCATOPICS, amelynek kész profiljait az ISI szakemberei állították össze.

1979. május 24-én az MTAK és az ISI képviselői hivatalos licenc egyezményt írtak alá. A szerződés értelmében az ISI 1979 végéig megkezdi a kurrens, illetve az 1974–1978 közötti időszakot felölelő retrospektív mágnesszalagok küldését.

1980 márciusában – ugyancsak a szerződésben foglaltak szerint – megérkeztek az ISI szakemberei, és segítségükkel, ami főleg a software adaptálására, a profilszerkesztésre és képzésre terjedt ki, a rendszer három héten belül működésbe lépett.

Számítógépes témafigyelés

A magyarországi felhasználók az említett két számítógépes témafigyelő szolgáltatás közül választhatnak. Az ASCATOPICS keretében közel 500 természettudományi és 41 társadalomtudományi profil áll rendelkezésre. A másik rendszer, az ASCA azon felhasználók számára ideális, akik nem találnak kutatási területüknek megfelelő ASCATOPICS témát. Az MTAK profilszerkesztői ilyenkor a megadott többirányú információk alapján (a téma szabatosan megfogalmazott címe; 5–10, a témában